

челядь. Та й люд колгоспний надійшов – не щодня зустрічаємось з лордами! І Галька моя тут, сидить поруч, моя цариця, красива, навіть лордиха похвалила... [2, с. 26].

Отже, аналіз семантико-синтаксичної структури заголовків гумористично-сатиричних творів засвідчив, що бібліоніми мають виразні стилістично-виражальні можливості. Найбільш продуктивними одиницями є заголовки – односкладні номінативні речення. Семантика заголовків називних речень переважно очевидна. У них зазвичай вживають іменникові вирази: загальновідомі імена, предмети, побутові реалії тощо, але часто усі вони мають експресивно-образне забарвлення. Гумористично-сатиричне спрямування заголовків глибше проявляється через незвичайне поєднання лексики різних рівнів та стилів, обігрування, римування та наявність додаткового конотативного значення у стрижневих компонентах тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильева Н. В. Собственное имя в мире текста / Н. В. Васильева. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 224 с.
2. Веселий ярмарок. Гумор і сатира. Випуск перший / [упор. А. С. Крижанівський, І. О. Немирович, передм. О. Ф. Черногуз]. – К.: Радянський письменник, 1983. – 319 с.
3. Карпенко Ю. О. Назва твору як об'єкт ономастики : Переважно на матеріалі творчості Миколи Бажана / Ю. О. Карпенко // Повідомлення Української ономастичної комісії. – К.: Наук. думка, 1975. – Вип. 13. – С. 3–10.
4. Опудало: українська прозова сатира, гумор, іронія 80–90-х років двадцятого століття / [упорядкув., передм., літ. ред. В. Даниленка]. – К.: Генеза, 1997. – 384 с. Словарь русской ономастической терминологии [ред. Н. В. Подольская]. – М.: Наука, 1978. – 199 с.
5. Торчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / М. М. Торчинський. – К., 2010. – 29 с.
6. Ужченко В. Д. Фразеологічний словник української мови / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К.: Освіта, 1998. – 224 с.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2014 р.

УДК 81'282: 821.161.2

Василь Грещук, Валентина Грещук

*(Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаніка)*

ГУЦУЛЬСЬКИЙ ДІАЛЕКТ У ПОВІСТЯХ ЛЮБИ-ПАРАСКЕВІЇ

СТРИНАДЮК «А КЄМУЄШ, ЄК ТО БУЛО!» ТА «У НАС, ГУЦУЛІВ»

У статті аналізуються особливості використання різнорівневих рис гуцульського діалекту в мові повістей Люби-Параскевії Стринадюк «А кємуєш, єк то було!» та «У нас, гуцулів». Встановлено, що авторська мова – літературнонормативна з вкрапленнями у ній гуцульських діалектних слів. Мова персонажів повістей максимально відтворює гуцульську розмовну стихію. Охарактеризовано гуцульські фонетичні, морфологічні діалектні риси, зафіксовані в мовленні героїв творів, визначено основні семантичні групи лексичних гуцулізмів та з'ясовано їх семантику.

Ключові слова: гуцульський діалект, художня мова, текст, лексичний гуцулізм, фонетичні діалектні риси, морфологічні діалектні риси.

Василий Грещук, Валентина Грещук. ГУЦУЛЬСКИЙ ДИАЛЕКТ В ПОВЕСТЯХ ЛЮБЫ-ПАРАСКЕВИИ СТРЫНАДЮК «А КЕМУЕШ, ЕК ТО БУЛО!» И «У НАС, ГУЦУЛОВ»

В статье анализируются особенности использования черт разного уровня гуцульского диалекта в языке повестей Любы-Параскевии Стрынадюк «А кемуеш, ек то було!» и «У нас, гуцулов». Установлено что авторская речь – литературнонормативная с использованием в ней отдельных гуцульских диалектных слов. Язык персонажей повестей максимально отражает гуцульскую разговорную стихию. Описаны гуцульские фонетические, морфологические диалектные черты, зафиксированные в речи героев сочинений, определены основные семантические группы лексических гуцулизмов и установлена их семантика.

Ключевые слова: гуцульский диалект, художественная речь, текст, лексический гуцулизм, фонетические диалектные черты, морфологические диалектные черты.

Vasyl Greshchuk, Valentyna Greshchuk. GUTSUL DIALECT IN THE STORIES LIUBA-PARASKEVIIA STRYNADIUK'S «A KEMUESH, EK TO BULO» AND «U NAS, GUTSULIV»

The article analyzes the peculiarity of using the multi-level features of gutschul dialect in the language of Liuba-Paraskeviia Strynadiuk's stories «A kemuesh, ek to bulo» and «U nas, gutschuliv». It is stated that author's language is literary regulated with some gutschul dialectal words. Character's language in the story reproduces gutschul spoken environment. Gutschul phonetic, morphological dialectal features recorded in the heroes' language have been characterized. Main semantic groups of lexical gutschulisms have been determined and their semantics has been established.

Key words: gutschul dialect, belletristic language, text, lexical gutschulism, phonetic dialectal features, morphological dialectal features.

Важливим завданням українського мовознавства є дослідження використання діалектних рис у мові новітньої художньої літератури, оскільки воно дає можливість виявити тенденції та особливості взаємодії літературної мови і місцевих діалектів на сучасному етапі. Останнім часом з'явилась низка праць, присвячених зазначеній проблемі (див. 2; 3; 4; 5). Водночас появляються нові художні тексти, цікаві з огляду на їх мову. Так, обширний пласт художньої літератури, в мові якої використано гуцульський діалект, нещодавно поповнився ще двома повістями молодшої письменниці, уродженки села Замагора, що на Верховинщині, Люби-Параскевії Стрынадюк «А кемуеш, ек то було!» та «У нас, гуцулів». Мета нашої статті – проаналізувати використання гуцульського діалекту в мові зазначених творів, охарактеризувати фонетичні, морфологічні та лексичні діалектизми.

Авторська мова письменниці – літературнонормативна, в якій в залежності від потреб оповіді використовуються гуцульські діалектні лексеми, а мовлення персонажів досить повно відтворює на всіх рівнях мовної структури особливості гуцульських південноверховинських говірок. Наведемо зразок мовлення персонажів із повісті «А кемуеш, ек то було!»:

Нерідко маму жаліли: сусідки, рідня.

Олена Николина знов кешка!

Би Бог крив! Тай уже иким по рахунку?

Та я саракі не рахую.

Та там уже и так стрип діточок.

Ий сирокі. Попробуй то нагодувати, зибрати, у школу послати. Уже из шкіри обоє лізут.

Най би ші старий Черленюк трохи помиг. Аді бере пенсію.

Ає, де там. Робит цілий вік на чужих. Икас указія. Чінитси, шо ни має онуків [6, с. 82].

Уже в наведеному уривку повісті засвідчено низку яскравих діалектних різнорівневих рис південногуцульських говірок, зокрема фонетичних:

– звук [a] після м'яких приголосних переходить в [e] (кешка́, ає), а в частці ся – в [и] (чінитси);

– більша поширеність звуку [и] завдяки рефлексам давнього етимологічного [o] (помич) та в позиції початку слова на місці інших голосних (иким, ий, икас);

– ненаголошений [o] на початку слова переходить в [y] (указія);

- м'який приголосний [т'] вимовляється як [к'] (*кешка*);
- шиплячі приголосні м'які (*ші, чінитси*), хоча їх м'якість передається непослідовно, пор. *чужих, Черленюк*;

Словоформи *робит, най би, аді, ає, шо* репрезентують гуцульську діалектну морфологію, а такі слова, як *кешка* 'вагітна', *сарака* 'бідолаха', *стрип* 'купа', *чінитси* 'робити вигляд, прикидатися' – діалектну лексику.

Загалом же тексти вказаних повістей задокументували системне використання замагорівської говірки в мові персонажів. Із гуцульських діалектних рис, крім зазначених, назвемо ще такі:

- перехід [а] після м'яких приголосних не лише в [е], а й у [і]: *девітть, покіглася*;
 - перехід [u] в [i] передовсім у ненаголошеній позиції (*замучіласи, почитає, кіцки*), а також у наголошій позиції: *навчів, спочіла*;
 - обниження артикуляції наголошеного [u]: *абес*;
 - більша поширеність [ɾ] як у питомих українських, так і в запозичених словах: *торгоші, гальонувати, гайда, газда, гумовці, гребітка* і т.д.;
 - асимілятивна зміна [шч] на [ш]: *шо, ші, краше, шош, шіслива*;
 - депалаталізація приголосних [ц], [с], [т] у кінці слова та у суфіксі -ець: *дес, когос, чімос, овец, гет, робит, маринуют, грозит, хлопец, парканец*;
 - лексикалізоване заступлення [л] звуком [р] у формі вищого ступеня порівняння прислівника *багато*: *бирше*;
 - заступлення звукосполучення [хв] та звука [х] звуком [ф]: *фалили, фустка*;
 - відсутність подовження приголосних у словах на зразок *житє, волосі, гуляня, народжіня*;
 - редуція і втрата звуків у ненаголошених складах, а також цілих складів у кличному відмінку власних імен, рідше апелятивів: *йка, йкого, Лю, чо (чого), мо (може), тра (треба)*.
- Гуцульську морфологію репрезентують такі основні діалектні явища:
- закінчення *-ов, -ев* в іменниках I відміни однини в орудному відмінку та узгоджуваних з ними прикметників, при цьому [о] в низці словоформ зазнає більшої лабіалізації: *машинов, Румунійов, пишнув дівкув*;
 - закінчення *-и* в іменниках II відміни в місцевому відмінку: *на базари*;
 - форми зредукованого прийменника *д* з колишнього *идъ* з іменником, займенником у давальному відмінку замість форм родового відмінка іменників та займенників із прийменником *до*: *д'горі, т'хаті, д'міні*;
 - відсутність розрізнення твердих і м'яких основ прикметників: *чорний, послідний*;
 - вживання числівника *чотири* у формі *штири*;
 - наявність енклітичних форм особових займенників: *марште ми з дороги, ни мороч ми голови, заграй ми, ніколи ті ни забуду, хто го буде бити, а також редукованих форм вказівних займенників (тоти) та стягнених форм присвійних, що виникли внаслідок втрати інтервокального й (мої)*;
 - втрата кінцевого [т] у дієсловах II дієвідміни в 3-ій особі множини теперішнього часу: *люблі, повилазе, ходє, ни попусті, сверб'є*;
 - твердість [т] у закінченнях дієслів I дієвідміни у 3-ій особі множини теперішнього часу та обох дієвідмін у 3-ій особі однини: *грают, лежить, літуют, кортит, сердєт, ходит*;
 - поширеність аналітичних форм майбутнього часу у формі інфінітива та препозитивних особових форм допоміжного колишнього дієслова *йати*: *шо мєш жєрти, мє жити, мєш видіти*;
 - залишки колишніх форм перфекта: *єкшо їс зголдніла, куда їс си направила, уже їс витачіла у грузи, кєшко смих гарували, давно смих си ни виділи, коли смих умру*;
 - форми умовного способу дієслів із часткою *бих* у препозиції: *може, бих припочіли, бих йшли*;
 - окремі прислівники (*тутєчкі, отутєчкі, верє, відив*), сполучники (*ци, наколи*), частка *ко* у дієсловах (*ідит ко, жєдит ко*), вигуки *йо, йой, ігі* та ін.

Гуцульська діалектна лексика, засвідчена в текстах повістей, однаковою мірою характерна як для мови персонажів, так і для авторської мови.

Помітну групу гуцульських діалектних слів у повістях Л.-П. Стринадюк становлять назви осіб за різними ознаками. Назви осіб за спорідненістю і свояцтвом засвідчено номенами *дєдьо* ‘батько’¹, *вуйко* ‘брат матері’, *вуйна* ‘дружина брата матері’, *тета* ‘сестра батька або матері’, *стариня* ‘батько й мати’: Й тяжко оплакуємо ми, гуцули, відхід від нас людини на той світ, глибоко переживаємо втрату діда, баби, когось з родини: не дай, Госпидку любий та добрий, *дєдю*, маму, сестру, брата (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 172); По *вуйні* було видно, що вона сумує за *вуйком*, але не за синяками, махмуцями, ударами палицею по спині, по ногах (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 103); – Слава Йсу Христу! – Слава навіки Богу! Мало не хором мої *тети* у відповідь до мене (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 73); Най Бог даст житічка доброго, діточок обвінувати, унуків дочікати, аби діти уважали *стариню*, аби старість була легков, аби ші довго жили й любилиси (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 86).

Гуцульські діалектні назви осіб за видом діяльності – це *ватаг* ‘старший вівчар’, *бовгар* ‘пастух великої рогатої худоби’, *громадінник* ‘людина, що громадить сіно’, *мольфарка* ‘знахарка, ворожка, дії якої часто бувають зловорожими’: Там, чула я не раз, як оповідали: блискавка влучила в одного *ватага*, що збесєбився в громах й дощах перевозити залізні баки з молоком, й уже ніякі сили, ні лихі, ні добрі, його були не сперли (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 16); Власник полонини не забував вкінці літа розплатитися зі своїм полониниським персоналом за роботу: дояркам – за доїння корів, *ватагам* – за сирні витвори, *бовгарам* – за обгін худібки (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було, 31); Чи не замало для такої громади косарів й *громадінників* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 113); І само собою зрозуміло – замовленою на лихе примівкою *мольфарок* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 41).

Низка назв осіб вказують на інтимні стосунки: *любас*, *любаскун* ‘коханець’, *любаска* ‘коханка’, *кавалєр* ‘залицяльник’, *гоней* ‘чоловік, що виявляє статеvu хтивість до чужих жінок’, *гониця* ‘жінка легкої поведінки’, *курва* ‘те саме, що гониця’, *курвар* ‘те саме, що гоней’: Головне, заводити *любаса* на стороні так, аби ніхто не знав і не здогадувався про його екзистенцію (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 32); Саме тоді, але вже на зворотному шляху, він ближче зазнає її, свою *любаску*, стосунок з якою триватиме не один рік (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 32); – До вуйка Юри у мене було таких *кавалєрів*! Ийой! Хоч греблю гати! (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 97); Єкби я тебе ни взяла, ек суку, поперед себе, й не гнала тхаті, то ти, *гонею*, задрулив би из тов *гоницев* кудас на стайню або на обориг на сіно (Л.-П.Стринадюк. У нас, гуцулів, 149); Я не бачила різниці між цнотливими й *курвами*, розведеними, зведеницями, покритками, вдовами (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 35); А сам сердився, якщо мама замість: «Николко, мій, любий та добрий! Бідашко солоденька!» – клала руки в боки, з нахилом трохи вперед, й кидала йому прямо межі його очі: юзюк, рипи, сплощенка, вусач, підкринта, карлик, валюга, *курвар*, *любаскун* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 131).

Поодинокими номенами репрезентовано назви осіб за віковими (*легінь* ‘дорослий хлопець, парубок’), статеvими (*челідь*, *челідина* ‘жінка’), соціальними (*годованець* ‘утриманець’) ознаками: То такі відьми були, шо хлопців молодих збивали з дороги: *легіні* довго лісами блудили (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 22); Рідко обходилося й без того, аби *челядь*, доводячи свою правоту, істинність своєї думки, правдивість рідко правдивих історій, оповідок, ситуацій, не божилася й клялася у святій правді оповіданого, б’ючи себе при цьому у груди кулаком правиці: «Бигме, шо так було» (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 140); Чоловік тоді немає шо робити, бере й підкасує рукави й б’є свою *челядину*: б’є, відтеліпує, відсипає водою і знову б’є (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 148); Що багато дітей служать в інших родинах, працюють з ранку до ночі в лісі, на полі, в стайні, бувають на *годованцях* й доглядають старих людей, щоби ті потім, якщо швидше не заженуть в гріб отих бідних дітей, переписали на них

¹Тут і далі у визначенні семантики опираємося також на лексикографічні джерела [1; 7; 8].

хату, стайню, присадибу, щоби ті мали де жити зі своїми майбутніми гулящими жінками чи чоловіками-п'яницями (Л.- П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 125-126).

Вживаються й назви міфічних осіб – *бісиця* 'міфічна істота, жінка чорта, чортиця', *нявка* 'мавка', *дітчик*, *францавий* 'чорт': А ви знаєте, що колис на цій полонині жили *бісиці*? (Л.- П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 22); Лісники постійно ганялися, переслідували, різали тромфа, бавилися у повелителів й царів карпатських лісів, мало не лісовиків-чарівників, чоловіків звабливих мавок й *нявок* (Л.- П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 26); – Я ек того *дітчика* дес попохоплю (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 37); Для когось вони були всесвітом, ... для когось – *нендзами*, *францавими*, *противними*, *поганими*, *скупими*, *жорстокими*, *пизьмовитими* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 35).

Низка гуцульських діалектних назв осіб – це оцінні номени, здебільшого негативно забарвлені, наприклад, *нендза*, *нехарниця*, *лецта*, *оферма*, *лярва*, *белега*, *карва*: Для когось вони були всесвітом, для когось – карою небесною, для когось – душечками, любими, добрими милосердними, благородними, для когось – *нендзами*, *францавими*, *противними*, *поганими*, *скупими*, *жорстокими*, *пизьмовитими* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 35); *перен*. Мама висипала помії свині, піднімаючи відро майже вище своєї голови, щоб поцілити у корито. – Уже їс витачіла у грузи, *нехарнице*! (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 55); – Йой! Гадя. Така *лецта*. Покігласи туду у джїмрі (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 81); – Та я тїбе зара' заткаю навїки, *офермо* ти (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 137); Жінка також натренована у цій справі: з повним правом гаратає чоловіка каструлями, покришками від каструль, сіпає за волосся, копнякує, дає в морду, плює в очі, якщо той заграв із якоюсь *лярвою* і не одною (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 148); Гуцул, що не любаскує, не б'є жінку, не вміе набуватися на набутках – *белега*, крайня біданка, такого не поважають, з таким не рахуються, такого не бояться, навіть його челядина (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 149); Тїй ураз дров мало, плоти лихо закладені. Та *карва* би си ни нажерла (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 161).

Із гуцульської діалектної побутової лексики засвідчено назви одягу та взуття, зокрема номени *сардак* 'верхній короткий рукавний одяг з домотканого сукна, оздоблений вовняними нитками', *лейбан* 'виготовлений з сукна або в'язаний із вовни верхній одяг', *кресаня* 'чоловічий фетровий капелюх з прикрасами', *гумівці*, *гумаки* 'гумові чоботи', *кирзаки* 'кирзові чоботи', *тобивка* 'оздоблена орнаментом невелика шкіряна сумка, яку носять через плече, що є елементом гуцульського строю', *дранте* 'старий поношений одяг; лахміття': В кожухах й *сардаках*. / Гордий гуцул в *кресані*, / Гуцулки в фартухах (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 139); Завжди клав її у внутрішню верхню кишеню *лейбана*, перевіряв, чи не випаде, і незабаром зникав за Кечіркою (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 66); Свиня незадоволено хрюкає, ловить маму за *гумаки*, відбиток іклів залишається на правому гумівці (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 55); Я цікавилася, чи все готово, чи знайшли мені чоботи-гумівці й чи поставили у передню кишеньку рюкзака сірники, сіль й дощовий плащ (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 14); Що у котроїсь у куферку кращі сорочки, попружки, запаски; на жердках – сардаки, кожухи, під тапчанами – постолі, *кирзаки* (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 160); «Тузінки ни заляпай, / Тай *тобивку* из пліч мо' скїгни», / Джвєндит мужови жінка, / А той вус потирає, / Си любенько всміхає й / П'є до кухарки, шо черлена в лице (Л.-П.Стринадюк. У нас, гуцулів, 139); Ци, може, лежимо, по цілій днині у перинах. Інтересно, хто вам *дранте* жмаче, за вами прибирає, коли ви насвините (Л.- П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 153).

Із назв їжі та напоїв використано гуцулізми *бринза* 'спеціально приготовлений для зберігання посолений сир', *кулеша* 'густа страва з кукурудзяної муки, варена на воді', *бануж* 'густа страва з кукурудзяної муки, варена на сметані', *солонина* 'сало', *мачинка* 'засмажка до страви', *гуслянка* 'спеціально заквашене густе кип'ячене молоко', *розвод* 'напій – розведена водою гуслінка', *вурда* 'сир гіршої якості з вторинної переробки молока', *женщиця* 'сироватка', *матриган* 'спиртова настоянка беладони': Та його тато був добре захланним газдою: не хотів залишати мадярам цілі бербениці *бринзи*... (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 101); Може, гуслянки дати, / Гезде вурда й *кулеша*, / Бринза з банужем стинут в мисках (Л.- П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 139); Стїл валиться від добротних гуцульських наїдків: голубці,

холодець, кулеша, *бануж*, бринза, масло, узвар, маківник (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 102); Витягти з рюкзака масло, бринзу, варені яйця, *солонину* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 17); Певно, чкурнула в ліс по печериці, і на вечерю вже буде *мачинка* з грибами (Л.-П.Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 76); Може, *гусянки* дати, / Гезде *вурда* й кулеша, / Бринза з банужем стинут в мисках (Л.-П.Стринадюк. У нас, гуцулів, 139); – Дайте, дівчета, води! – Але студеної! – Най мама зробит *розводу*! (Л.- П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 52); Вечеря з сиру, масла, молока, вурди, *жентиці*, милозвучні звуки сопілки, вібрування дужих, стриманих голосів... (Л.- П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 34); Так, екби *матригану* хлиснули (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було, 20).

Гуцульські назви хатнього начиння та речей господарського призначення репрезентовані номенами *ліжник* ‘домоткане ворсисте вовняне покривало з візерунком’, *порція* ‘чарка’, *вереня* ‘домоткане вовняне або ляне рядно’, *гребітка* ‘пристрій для збирання чорниць’, *шпаргат* ‘кухонна плита для приготування їжі’, *бербениця* ‘дерев’яна посудина видовженої форми з двома днами для зберігання продуктів – молока, бринзи тощо’, *бисаги* ‘дві торби, з’єднані одним полотнищем, що їх носять перекинутими через плече’, *рупцак* ‘рюкзак’, *курмей* ‘шнурок’, *рура* ‘трубка’, *куферок* ‘скриня’, *кісе* ‘держак коси’, *скорода* ‘саморобна борона’, *острива* ‘копичка сіна, укладена на сукуватий кіл’: Кожного понеділка о п’ятій ранку прокидатися, вилізати з-під теплої ковдри чи *ліжника* і йти на автобус із замерзлими вікнами (Л.- П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 53); А мама не раз казала мені: «Та, ек ти несеш то молоко! Порозсипала по цілих хоробах! Руки трісуться, ек у Малинки (жила у нас по сусідству одна бабка, що любила собі випити й поки *порцію* з самогонкою доносила до рота – половину по дорозі розливала!) <...>» (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 136); *Веренями* сіна зі стайні на поле. Спочатку, влітку, в стайню (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 96); У третьому відерку афин було майже по вінця: зелених, з листям й бадиллям. Бо набирали їх *гребітками*, дерев’яними, з металевими шпичками черпаками, на які нанизувалася всяка всячина (Л.- П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 15); Та так швидко, що не можна було встигнути за нею поглядом: дров підкинула у піч, горщики посовала туди-сюди на *шпаргати*, сметану зібрала з миски з молоком, варення з малини принесла з комори, щоби нас пригостити (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 102); Та його тато був добре захланним газдою: не хотів залишати мадярам цілі *бербениці* бринзи... (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 101); Осіддали Зірку, взяли харчі в *бисаги*, укрівлю для себе й кобили (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було, 25); – Та я аді скакну суда в ліс, може йкого гриба найду, тай тата там стріну, поможу *рупцак* нести, бо мав сарако намучітиси (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 67); – Та Анниця з-пид Обочі на весілю свої доньки Галинки взяла *курмей* тай пишла вішітиси (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 163); Прикладають спеціальну *руру*, яка з’єднує цю ж каструлю зі спіралеподібними звивинами всередині іншої посудини, в яку вже налито чистої холодної води, із пригвинченим внизу до неї малим сикликом, дзюрчиком, із прикладеним до нього ж ще тоненької, рівно переламаної трісочки до низу, щоби стікала по ній сорокаградусна самогонка (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 113); Найбільше нас привабила комора, темна, химерна, з жердками по боках, зі сволоками на стелях, з *куферками* під канапами, з довгим дерев’яним столом аж ген біля вікна, на якому лежала всяка всячина (Л.- П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 114); Не потрібно було гострити леза, направляти *кісе* і потім змагатися за можливість вести перед (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 52); Після орання скородили город так званою *скородою*, на яку привалювали кілька каменів для ваги. Вона була всяяна гострими залізними зубцями, направленими вниз, аби хоч трохи розбити великі кавалки зораного ґрунту (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 51); Тут, біля оденка з сіном, яке зібрали влітку в *остриву*, худібка крутитиметься аж до підвечір’я, доки її знову приженуть до стайні, запустять всередину по одній: «Ружена! Гий» (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 105).

Рослинний і тваринний світ Гуцульщини відбито в номінаціях відповідно *афини*, *афинник* ‘зарослі чорниці’, *гогодзи* ‘брусниця’, *псюрка* ‘трава поганої якості як паша; біловус’, *барабуля* ‘картопля’, *гадєрька* ‘бліда поганка’ та *маржсина* ‘худоба’, *товаре* ‘одна штука худоби’, *огір*

‘жеребець’, *гайда*, *пирга*, *котюга*, *борюх* ‘собака’, *гала* ‘змія’, *мідиця* ‘польова миша’: А яке то було задоволення їсти харчі прямо-таки серед *афинників*, розтеливши пакет або ж дощовик замість скатерті (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 17); Своїми *афинами*, *гогодзами*, малиною, ожиною (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 20); Тато завжди носив їм найкраще сіно: таке, що влітку не мокло, на яке не попадало жодної краплі дощу, ароматне, й не *пюрка*, не багна (різного ж виду бувають трави, стебла. Залежало від поля, де росли) (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 108); – Тра’ зо два рази бити кічки, а вже витак садити *барабулю*, бо бідашка ни вілізи з-пид таких кавуль (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 48); А якщо у пакетику, до того ж обірваному, з однією ручкою, дві сиріжки, одна з яких замаскована *гадєрька* – отруйна бліда поганка, жменя лисичок, пів обгризеного боровика, яким білка, глумлячись, з дупла кинула тобі в чоло, і один пиздек – старезний гриб, із чорною ряскою й білими на півпалець черв’яками, то мимоволі починаєш заздрити тому харкотливому Комбі, сусідові згори, який у дитинстві їв жменями свої гивенця, від того й грибар тепер від народження (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 144); Тай *маржина* ни буде тобі їсти пліснівку (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було, 24); А на осінь раптом хтось зголошувався й забирав своє *товаре*, так ніби так і мало бути (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 26); Не встигла налюбуватися рвучким бігом по царинках, тупотінням землі під ногами, першими і кожними наступними гігканнями, перегукуванням з сусідським пишним *отірем*, його любовними заграваннями, як приготовлений заздалегідь батіг й упряж вже чекають на неї (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 121–122); Ані, ек то счєста буває, шо через тих *гайдий* гляба присадибу минути, так гарчє, шо покаїні (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 143); – Та ади Монах, *пирга* Андрія Гнатового, латрала цілу ніч, бігала туду поточинами й присідала до ранку (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 142); Зате по присадибах бігають й гавкають, подеколи на людей присідають, кусають за литки, ловлять за ноги, латрають, виють, завивають, гризуть й загризають, гаркають й гарчє, а подеколи – скавуле: гайди, пси, пєса, пирги, *борюхи*, гайдєта, шєні, шінєта, *котюги*, *котюжєта* (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 142); Тай аді ші *галу* смих виділа у джімрях (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 141); І тут уже не можу не внести свій ображаючий коментар: мене таки добре боліло, бо була ще дитиною, коли мене обзивали, коли мені призивалися, коли метали в мій бік такі їдкі словечка, як бісиця, бліда поганка, *мідиця*, так кортит’ жити, хатейка (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 130).

Такі гуцульські діалектні слова, як *полонина* ‘високогірне пасовище’, *царинка* ‘обгороджений шматок поля, сіножаті, пасовища’, *грунь* ‘вершина невисокої гори’, *бердо* ‘прірва, урвище’, *джімрі* ‘непролазні хаші’, *плай* ‘гірська стежка’, засвідчують використання ландшафтної лексики: А їх, тих бортових машин, з’жджалося тоді багацько на *полонини* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 16); Через кілька років я знатиму, що під березу, що росла на нашій *царинці* і у яку поцілила блискавка, мама колись вилила воду, якою мене змивала (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 45); Юзиха, на два *груні* дальше від нас (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 26); Потім ще довго ходили бовгарі *бердами* зі своїми собаками-вівчарками й шукали маржину у непролазних чагарниках і *джімрях* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 15); – Ой, по плаю білі вівці, по *плаю*, по *плаю*, а я спала з музикантом, бигме си ни таю (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 73).

З іншої діалектної лексики засвідчено також назви споруд, огорож (*стая* ‘постійне або тимчасове житло на полонині, де живуть пастухи влітку і переробляють молочні продукти’, *кліть* ‘комора’, *гражда* ‘гуцульська садиба’), частин тіла (*товня* ‘голова’, *торгоші* ‘плечі’, *гузиця* ‘задниця’), музичних інструментів (*денцівка* ‘особливий тип сопілки з денцем’, *флєєра* ‘довга сопілка без денця’), водних реалій (*калабаня* ‘калюжа’, *чуровина* ‘вода, що стікає з одягу і утворює калюжку’), хвороб (*дихавиця* ‘астма’), атмосферних опадів (*зима* ‘сніг’), абстрактних понять (*набутки* ‘частування, гостина, забава’, *гарування* ‘тяжка праця’, *приключка* ‘випадок’, *керунок* ‘напрямок’): Але скорше всего, шо то *стаї*, де літуют з маржинув (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 29); Півдороги пройде, вже ближче до *стаї*, куди подавався за сиром й вурдою, виймав сховану флєєру й грав (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 66); ... Вуйна Анна викликає дівочок, як вона сама їх називала, до себе у *кліть*, комору при літній, із

дерев'яним, почорнілим від дощів і сонця, дахом (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 97) Покійна опустить дитя в ліжечко й наступної ночі знову з'явиться в брамі перед заблуканою в горах *граждою*, щоби нагодувати дитину молоком (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 151); Понапиваєтиси тай вигоїти ші шош отутечки собі на свою *товню* (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 144); А я у тата на *горгошах*, стрімко вниз, ще двадцять хвилин – й ми на місці (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 11); Нам, гуцулам, не всякий раз вдається піти далеко від хати й не промокнути, не те, щоби до нитки, але так, аби панталони добре прилипли до литок й *гузиці* й від скапування холодних крапель дощової води при початку дражливо лоскотало у загинах під колінами, далі свербіло не до витримку, а вже після їдкового чухання через штанину – з'являлися блинди, почервонілі плямки на шкірі, як після укусу носатого комара, який цілу ніч надокучливо дзижчить над вухом, <...> (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 143); Тато ніколи й нікуди не йшов без *денцівки*-сопілки на десять дірок (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 66); Півдороги пройде, вже ближче до стаї, куди подавався за сиром й вурдою, виймав сховану *флоєру* й грав (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 66); Гналися за однією коровою, яка стрімголов втікала по стрімкій, із вибоїнами, *калабанями*, де-не-де добре утрамбованій тракторній дорозі (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 57); Чуровини дощової води, що стікали на підлогу, одразу стиралися шурханням й човганням чобіт (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 23); Одні старіли – їх відводили на здачу, одні діставали *дихавицю*, задихалися, не могли йти в горб (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 111); У нас, гуцулів, немає у вжитку слова сніг: його замінює *зима* – для позначення пори року і власне снігу (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 135); Вже не тримався на ногах, не тямив, що робить, куди йде, з ким прийшов до цього одвірку, у якого газди зараз *набутки*, як його по йменню, з якої фамілії, чийх батьків син чи дочка (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 86); Ніби її *гарування* з ранку до ночі було гріхом (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 96); А може, тому, що оповідала вуйна Анна всяку *приклучку* з особливою інтонацією (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 98); Серед тих биків були і сусідські, і ті, що забрели з інших незнайомих *керунків*, і наші (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 58).

Крім діалектизмів-субстантивів, у повістях Л. Стринадюк вжито й гуцульські ознакові слова. З-поміж слів на позначення статичних ознак назвемо *файний* 'гарний, добрий', *гулавий* 'дурний, придуркуватий', *францава* 'прикра', *пізьмовитий* 'сердитий, гнівливий', *ворозкий* 'непосидючий, пустотливий', *последний* 'останній', *ківна* 'тільна', *піці* 'дуже малі, ніякі': Бісиці кажу: страшно вродливі дівчєта, шо спереду були дуже *файні*, в личко біленькі (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 22); Тогди земля угрієтси и повилазє *файні* боровики (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 12); Я була така *файна!* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 97); Маржина швидше притягує до себе струм, особливо зіпріла, розпашіла, *гулава* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 16); Може *пізьмує*, шо в мене бураки бирші вирости (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 161); А все через вихвалєння любасика поміж людьми, шо має ту і ту газдиню, того-то і того газди, пишну й солодку любаску, яка любить лиш його, а свого чоловіка в сраці має, з яким лиш бідує, і разом з ним лиш того, шо одна газдівка, шо вже багато всякого настарали разом, бо й діти ще не вирости, бо зрешти, хто його такого *ворозкого* буде витримувати крім неї дурної (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 147); Хто *последний* – закриває ворота (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 14); Бувало, шо *ківна* корова у передчутті пологів ховалася у непролазних лісах (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 107); – Туда попод Чісника *піці* єгоди. Майже таки нема там їгид (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 141).

Динамічні ознаки відображено значно більшою кількістю діалектних лексем, зокрема *гившнути* 'вилити', *гальопувати* 'поспішати', *збєсєбитися* 'втратити розум, самовладання', *здибати* 'зустріти', *пазити* 'пильнувати, стежити', *ризувати* 'спускати по жолобу згори з лісу колоди', *видознати* 'провідати', *вергнути* 'кинути', *мольфувати* 'ворожити, чарувати', *капарити* 'недбало виконувати роботу', *сокотити* 'берегти, пильнувати, стежити', *кутати* 'поратися коло домашнього господарства', *кортити* 'бажати, хотіти', *фисити* 'шипіти, посвистувати', *літувати* 'перебувати на полонині протягом літнього періоду', *бовгарити* 'пасти велику рогату худобу на полонині', *скорнєти* 'збудити', *штрикнути* 'стрибнути',

піворити ‘верещати’: Набутки майже би вдалися, якби один наш кум другому куму, такіж нашому, не *гивинув* цинівку холодної води, що була перед рукою другому прямо межі його витріщені очі (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 136); Треба йти швидше, бігти, *гальонувати!* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 13); Там, чула я не раз, як оповідали: блискавка влучила в одного ватага, що *збесебився* в громах й дощах перевозити залізні баки з молоком, й уже ніякі сили, ні лихі, ні добрі, його були не сперли (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 16); Бувало складалися докупи харчами з друзями, яких там *здибали*, сусідами, що пішли на полонину потайки (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 18); *Пазь* дорогу, хлопчі, а то забудеш, куда їс си направив (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 21); – Єкби ви, шмарькавки, так, ек ми, хлопці, ші з малих міхи з муков на плечах д’горі трагали, зимами *ризували* смеречі потоками, грузили ночами шпали на машини... (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 152); Аді син из жинкув тай внуки, а узимі сшеста ходет їго *видознати* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 29); Хто ’го буде пити. Хіба свиням *виверечі*. Най си розсипле та Хрома на маки-макєнні (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 38); – Диви, ек ти сапаєш? За тобов ззаду бурени ростут. Нашо так *капарити* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 51); – Сєгєдне Міхайлове чудо! Велике свето. Треба *сокотитиси* й Бога просити (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 87); Усі вони ночували під курником, зсипані в одну свинську каструлю й накриті покришкою при спробі ще не потоплєних втекти, а вже на ранок – попадали у стравоходи курей, яким поки що таланило не попастися до пазурів всевидячого половика, що кружляв в небі й *сокотив* свою здобич (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 51); А витак я ші *кутала* худобу (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 162); – Мене так *кортит* жити! Саме цей вислів, який я тоді у своїх сім, у ту темну й доволі безнадійну ніч, вимовила, й став афоризмом для нашої родини на всі випадки життя: так *кортить* жити! (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 11); Бувало, що дрова *фисять*, а не загораються (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 87); Оповідав нам дід Микола, який свого часу не один рік *літував* на полонині Кринта. *Бєвгарив* там разом зі своїм псом Довбушем (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 112); Будете знов видсипатиси до вечора, глянба буде вас *скорнєти* (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 156); Трюху – дзвінко *піворє* в данці дівки, / Шо є сили собі тропотє парубки (Л.-П. Стринадюк. У нас, гуцулів, 139).

Л. Стринадюк в українську художню мову ввєла й низку гуцульських діалектних фразєм, наприклад (піти) *під кицку* ‘померти’, *хєч у прєсподнє* ‘куди хєч’, *лихо будємо гєстити* ‘не пощастить, не пофортунить’, *рїзати трємфа* ‘вдавати з сєбє захисника’, *у дїтчий голєс* ‘дуже далеко, на край свїту’, *дуди в гузиці* ‘підлєщуватися до когє-небудь, принижуючи власну гідність; підлабузнюватися’, *шєш ни рихта* ‘не так, як треба’: Вєна не звинувачувала й не проклїнала свою долєу. Не скаржилася на синяки, набряки від чоловікових штурханів. Як він не намагався витрусити з неї життя, їому так і не вдалєся. Пішов перший *під кєцку* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, с. 97); – Запрєтаємо мерву, а тогди їдьтє *хєч у прєсподнє* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 24); Бо вертатися не можна – *лихо будємо гєстити* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, с. 25); Лісники постїйно ганялися, перєслїдували, *рїзали трємфа*, бавилися у повелитєлів й царів карпатських лісїв, мало не лісовиків-чарівників, чоловіків зваблєвих мавок й нявок (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 26); Та цє дес, певно, на край свїту ми збиралєси. Тай у *дїтчий голєс* (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 28); Не тє, що ті “підтирєли сраку” у колгєспї, “лїзали зади” комунїстам, *дуди їм у гудзиці* і самї ставали такою ж навєлоччю, яка гєтова була маму рїдну продати за дурну славу (Л.-П. Стринадюк. А кемуєш, ек то було!, 33).

Отжє, мєва прози молодї письменницї засвїдчує послїдовну, доволї повну й органїчну стилїзаціє мєвлєння персонажїв під гуцульську пївденноєрховинську гєвірку. В авторській мєві маємо діалектні лексичні вкраплєння, зумовлєні потребами нарації. З гуцульських діалектних фонетичних рис у мєвлєнні персонажїв зафіксовано практично всі, які можна передати орфографїчними засєбами без фонетичної транскрипції. Засвїдчєно значну кїлькїсть і гуцульських діалектних морфологїчних ознак. Серєд лексичних діалектизмів переважають ті, які рєпрєзєнтують сємантичні групи назв осїб за рїзними ознаками, назв одягу, взуття, їжі, напоїв, хатнього начиння та речєй гєсударського призначєння, рослин, тварин, гєографїчних об’єктїв, споруд, будївєль, частин тїла, музичних інструментїв, водних рєалїй, хворєб,

абстрактних понять. «Уроджена» обізнаність письменниці з гуцульським діалектом уможливила органічне й безпомилкове використання його в художній мові.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуцульські говірки. Короткий словник / [відп. ред. Я. Закревська]. – Львів, 1997. – 232 с.
2. Грещук Василь. Гуцульський діалект у мові сучасної української літератури / Василь Грещук // Українознавчі студії. – 2012–2013. – № 13–14. – С. 3–11.
3. Грещук Василь. Гуцульські лексичні діалектизми в художній мові Василя Шкурмана / Василь Грещук, Валентина Грещук // Рідне слово в етнокультурному вимірі: зб. наук. праць / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. – Дрогобич: Посвіт, 2013. – С. 306–318.
4. Грещук Василь. Наддністрянський діалект у мові новел та оповідань Богдана Голода / Василь Грещук, Валентина Грещук // Рідне слово в етнокультурному вимірі: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції / упор. М. Федурко, В. Котович, Г. Філь. – Дрогобич: Посвіт, 2011. – С. 93–102.
5. Матвіяс І. Г. Відображення особливостей говорів у мові української художньої літератури / І. Г. Матвіяс // Мовознавство. – 2008. – № 6. – С. 3–13.
6. Стринадюк Люба-Параскевія. У нас, гуцулів: Гуцульська проза / Люба-Параскевія Стринадюк. – Львів: ЛА «Піраміда», 2014. – 176 с.
7. Хобзей Наталія. Гуцульські світи. Лексикон / Наталія Хобзей, Тетяна Ястремська, Оксана Сімович, Ганна Дидик-Меуш. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2013. – 668 с.
8. Janów Jan. Słownik huculski / Opracował i przygotował do druku Janusz Rieger. – Kraków: Wydawnictwo naukowe DWN, 2001. – 294 s.

Стаття надійшла до редакції 13.11.2014 р.

УДК 811. 161. 2'367. 625

Костянтин Іваночко

*(Дрогобицький державний педагогічний
університет ім. І. Франка)*

ОСОБЛИВОСТІ НАГОЛОШУВАННЯ ПРЕФІКСАЛЬНО- СУФІКСАЛЬНИХ ВЕРБАТИВІВ ІЗ РЕЛЯЦІЙНОЮ МОРФЕМОЮ -УВА- В НАДДНІСТРЯНСЬКИХ ГОВІРКАХ

У статті проаналізовано особливості акцентуації префіксально-суфіксальних вербативів із суфіксом -ува- в наддністрянських говірках у порівнянні з наголошуванням їх в інших говірках буковинсько-наддністрянської групи, варіантах української літературної мови та сучасній українській літературній мові. З'ясовано, що для дієслів з грамемою доконаного виду властиві три типи акцентуації – коренева (рідко), рухома в межах означеного суфікса, та, рідше, префіксальна. Остання зумовлена особливим статусом морфеми. Вербативи з грамемою недоконаного виду, утворюючи корелятивні відповідники із дієсловами доконаного, функціонують із відтягнутим на кореневу морфему наголошуванням.

Ключові слова: акцентуація, акцентний тип, наддністрянські говірки, варіанти української літературної мови, перфективація, імперфективація.